

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Правото на справедлив процес при определяне на гражданските права и задължения

**Диана Коледжиков, съдия в Окръжен съд София
гр. Варна, 2014 г.**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

Значението на чл.6 ЕКПЧ и на правото на справедлив процес

- Правото на справедлив процес е основно в цялостната система на ЕКПЧ
- То е процесуално гарантирано за разлика от другите права по Конвенцията
- Правото на справедлив процес защитава върховенството на закона и достъпа до правосъдие
- Без чл.6 защитата и спазването на основни права по Конвенцията би било невъзможно

Член 6 права

- Правото на справедлив процес по чл.6 е абсолютно
- Съдържащите се в член 6 права могат да бъдат ограничавани или тълкувани до определени граници
- Тези ограничения не могат да нарушават правото на справедлив процес като цяло
- Тези ограничения се проверяват за стриктна необходимост и пропорционалност (*Van Mechelen v Netherlands* (23.04.1997))

Член 6(1), ЕКПЧ

Право на справедлив съдебен процес

1. Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона. Съдебното решение се обявява публично, но пресата и публиката могат да бъдат отстранявани по време на целия или на част от съдебния процес в интерес на нравствеността, обществената и националната сигурност в едно демократично общество, когато това се изисква от интересите на непълнолетните лица или за защита на личния живот на страните по делото или, само в необходимата според съда степен, в случаите, когато поради особени обстоятелства публичността би нанесла вреда на интересите на правосъдието.

Член 6(1), ЕКПЧ в гражданския процес

- В кои случаи има определяне на граждански права?
- В кои случаи Член 6(1) е приложим в гражданския процес?
- Кои права и задължения се определят като граждански?

Какво е "Определяне"? (1)

- Необходимо е да има спор или "оспорване", както и процесът да е "решаващ" за правата и задълженията
- Не е определяне например докладна от предварителна проверка в разследването
- Изискването за наличие на "оспорване" :

"Съответствието с духа на Конвенцията изисква думите... Да не се тълкуват твърде технически, трябва да се възприема смисловото, а не формалното значение"

Какво е "Определяне"? (2)

Достатъчно е резултатът от съдебното производство да бъде "решаващ за", да е възможно да "засегне", или да "се отнася до" определяне и/или упражняване на правото, или определянето на гражданско право или задължение, според конкретния случай.

Кои права и задължения се определят като граждански?

- Признати от Държавата права и задължения на поне приемливи основания
- Права и задължения, не очаквания и надежди
- Автономна концепция на ЕСПЧ, прилагана към същността на правото според националния закон.

Примери за спорове относно граждански права

Общо: преценка между публични и частни характеристики

Установени примери:

- Права на физическите лица
- Право на собственост
- Семейни права
- Право на участие в търговска дейност
- Право на упражняване на професия
- Право на обезщетения
- Социални помощи

Спорове, за които е прието, че не са относно граждански права

- Кариерни спорове на държавни служители
- Данъчни задължения
- Право на образование
- Имиграционни права
- Право на изборна длъжност
- Отказ за издаване на паспорт

Когато едно право е определено като гражданско, Член 6(1) изисква:

(1)

- Независим и безпристрастен съд
- Разумен срок на процеса

Когато едно право е определено като гражданско, Член 6(1) изисква:

(2)

- **Право на достъп до съд**

Когато едно право е определено като гражданско, Член 6(1) изисква:

(3)

- Правна сигурност
- Достъп до правна помощ
- Равнопоставеност на страните

Когато едно право е определено като гражданско, Член 6(1) изисква:

(4)

- Право на лично явяване и на състезателно изслушване
- Право на представяне на доказателства
- Право на публичен процес
- Мотивиране на решението

Правото на справедлив процес и административните органи

- Налице ли е изискване за справедлив процес във всички случаи на определяне на граждански права и задължения?
- Може ли административен орган да определя граждански права?